

Prof. dr hab. Piotr Kusiewicz

Gdańsk, 5.01.2019 r.

Akademia Muzyczna w Gdańsku

**RECENZJA PRACY DOKTORSKIEJ
MGR. SEBASTIANA SZUMSKIEGO**

Zleceniodawca recenzji

Akademia Muzyczna w Krakowie, Wydział Wokalno-Aktorski, pismo z dnia 28 listopada 2018 roku informujące o powołaniu mnie na recenzenta przez Radę Wydziału.

Dotyczy

Uchwał Rady Wydziału Wokalno-Aktorskiego: z dnia 22.02.2016 roku oraz z dnia 14.11.2018 roku w sprawie:

- wszczęcia, na wniosek **Pana mgr. Sebastiana Szumskiego z dnia 29 stycznia 2016 roku**, przewodu na stopień doktora sztuk muzycznych w dyscyplinie artystycznej wokalistyka
- wyznaczenia promotora
- wyznaczenia recenzentów

Do nadesłanego mi przez przewodniczącą Rady pisma datowanego 28.11.2018 roku, informującego o wszczęciu przewodu doktorskiego i wyznaczeniu mojej osoby na recenzenta pracy doktorskiej Pana mgr. Sebastiana Szumskiego pt. „**Arie basowe Georga Friedricha Händla – sposób ukazania fenomenu ludzkiego głosu. Od historycznych przekazów do współczesnych wykonń**”, została dołączona następująca dokumentacja z posiedzenia Rady Wydziału w dniu 22.02.2016 roku:

- uchwała o wszczęciu przewodu doktorskiego,
- uchwała o wyznaczeniu promotora w osobie dr hab. Marii Seremet-Dziewięckiej,
- protokoły z przebiegu posiedzenia Rady Wydziału Wokalno-Aktorskiego,
- protokoły Komisji Skrutacyjnej z przeprowadzonych głosowań,
- lista obecności członków Rady Wydziału,
- lista członków Rady Wydziału zaliczanych w dyscyplinie artystycznej wokalistyka do minimum kadrowego,

Powyższe dokumenty zostały podpisane przez przewodniczącą Rady, protokolanta, członków komisji skrutacyjnej. Liczba uprawnionych członków Rady wynosi 11 osób. Na posiedzeniu wszczynającym było obecnych 7 uprawnionych członków Rady. Oddano 7 głosów ważnych, za wszczęciem przewodu było 6 głosów, głosów przeciwnych 0, wstrzymujących 1 głos. Kworum głosujących w chwili podejmowania uchwały zostało zachowane.

W dokumentacji dotyczącej posiedzenia Rady Wydziału w dniu 14.11.2018 roku dołączono:

- uchwałę o wyznaczeniu recenzentem pracy doktorskiej mgr. Sebastiana Szumskiego prof. Grażyny Flicieńskiej-Panfil z AM w Poznaniu oraz mojej osoby,
- protokół z przebiegu posiedzenia Rady Wydziału Wokalno-Aktorskiego,
- protokół Komisji Skrutacyjnej z przeprowadzonych głosowań,
- lista obecności członków Rady Wydziału,
- lista członków Rady Wydziału zaliczanych w dyscyplinie artystycznej Wokalistyka do minimum kadrowego

Wskazane powyżej dokumenty opatrzone są podpisami: przewodniczącej Rady, protokolanta, członków komisji skrutacyjnej oraz pieczęcią Dziekana. Liczba uprawnionych członków Rady wynosi 11 osób. Na posiedzeniu było obecnych 6 uprawnionych członków Rady. Oddano 6 głosów ważnych. Za powołaniem prof. Grażyny Flicieńskiej-Panfil na recenzenta oddano 6 głosów, głosów przeciwnych 0, wstrzymujących 0. Za wyznaczeniem mojej osoby na recenzenta oddano 6 głosów, głosów przeciwnych 0, wstrzymujących 0. Kworum głosujących w chwili podejmowania uchwały zostało zachowane.

Niniejszym stwierdzam, że przyjęcie tematu pracy doktorskiej, jej koncepcji oraz wszczęcie przewodu doktorskiego, wyznaczenie promotora i recenzentów nie budzi żadnych zastrzeżeń prawnych.

Podstawowe dane o Kandydacie

Mgr Sebastian Szumski urodził się w Zakopanem. Ze śpiewem związany jest od 9 roku życia. Jako wychowanek Stefana Stuligrosza, pod jego batutą, wraz z Chórem Filharmonii Poznańskiej, koncertował w Polsce i na świecie, występując na najważniejszych estradach i festiwalach muzycznych. Dyplom ukończenia studiów wyższych otrzymał na Wydziale Wokalno-Aktorskim Akademii Muzycznej w Krakowie w 2011 roku. Ukończył je z wyróżnieniem w klasie wybitnego artysty i pedagoga dr. hab. Marka Rzepki. Swoje wyjątkowe umiejętności wokalne doskonalił na kursach mistrzowskich pod kierunkiem takich

znakomitości pedagogiki wokalne, jak: Helena Łazarska, Eva Blahová, Charles Kellis, Rudolf Piernay, Ryszard Karczykowski, Teresa Żylis-Gara.

Artysta koncertował w wielu krajach Europy. Współpracował z cenionymi pianistami oraz dyrygentami. W roku 2008 zadebiutował na scenie podczas Barbakanfestival w Krakowie, kreując partie Harbiego Almavivy w operze *Wesele Figara* W. A. Mozarta. W roku 2009 i 2010 występował na Międzynarodowym Festiwalu Wokalnym Belcanto w Nałęczowie, gdzie zdobył główną nagrodę *Złotego Słowika*, nagrodę publiczności, a także nagrodę Związku Artystów Scen Polskich. W roku 2010 otrzymał stypendium Opera Studio w Teatrze im. Giuseppe Verdiego w Pizie, gdzie w sezonie artystycznym 2010/2011 śpiewał partię Maestra w operze *Le convenienze e inconvenienze teatrali* G. Donizettiego. Wspomnianą rolę kreował również na scenach teatrów Toskanii: w Lucca i Livorno.

Sebastian Szumski działa artystycznie na scenach i estradach w kraju i za granicą. W swoim dorobku posiada liczne nagrania radiowe, telewizyjne i płytowe. Wśród jego osiągnięć fonograficznych należy ze szczególnym uznaniem wskazać na rejestracje dokonane na CD: *Weihnachtsoratorium* J. S. Bacha z Arte dei Suonatori, kompletne nagranie *Motetów* Bacha w solowej obsadzie dla cenionej w świecie francuskiej wytwórni Alpha, *Quo vadis* – oratorium Feliksa Nowowiejskiego (wraz ze światowej sławy śpiewakami Aleksandrą Kurzak i Arturem Rucińskim, pod dyrekcją Piotra Sułkowskiego) oraz DVD z *III Symfonią Kopernikowską* H. M. Góreckiego.

Ponadto Kandydat posiada w swoim repertuarze utwory od renesansowych polifonii po dzieła współczesnych mistrzów, w tym liczne cykle pieśni, solowe partie oratoryjne oraz wiodące partie w operach Haendla, Purcella, Mozarta, Donizettiego, Belliniego, Rossiniego, Pucciniego i Moniuszki. W ostatnich latach z dużym powodzeniem wykonuje muzykę epoki baroku, czego dowodem jest współpraca z takimi zespołami jak Arte dei Suonatori, La Poem Harmonique czy La Risonanza. Obecnie jest kameralistą i solistą cenionego zespołu Capella Cracoviensis, z którym jest związany od września 2012 roku.

W mojej opinii Sebastian Szumski należy do grona najwybitniejszych polskich śpiewaków młodego pokolenia, obdarzonego głosem wyjątkowej urody, muzykalnością i nie budzącą cienia zastrzeżeń wirtuozerią wokalną w całym tego słowa znaczeniu, tak bardzo istotną w wykonawstwie dzieł mistrzów baroku.

Ocena pracy doktorskiej

Praca doktorska mgr. Sebastiana Szumskiego pod tytułem „**Arie basowe Georga Friedricha Händla – sposób ukazania fenomenu ludzkiego głosu. Od historycznych przekazów do współczesnych wykonań**” składa się z dzieła artystycznego zapisanego i pięknie wydanego na nośniku CD oraz jego opisu. Dzieło artystyczne stanowi 7 arii z dzieł scenicznych Haendla. Zarejestrowane zostały według następującego porządku:

1. *Pur ritorno a rimirarvi* – aria Claudio z I aktu op. AGRIPPINA
2. *La mia sorte fortunata* – aria Pallante z I aktu op. AGRIPPINA
3. *Vieni, o cara* – aria Argante z I aktu op. RINALDO
4. *Tu sei il cor* – aria Achilla z I aktu op. GIULIO CESARE
5. *Fra l'ombra gl'orrori* – aria Altomaro z I aktu op. SOSARME
6. *Sorge infausta una procella* - aria Zoroastro z III aktu op. ORLANDO
7. *Sol prova contenti* – aria Mercurio z III aktu op. ATALANTA

W nagraniu wzięli udział muzycy Capelli Cracoviensis grający na historycznych instrumentach. Dyrygował oraz realizował basso continuo na klawesynie Jan Tomasz Adamus. Nagranie live zostało zrealizowane podczas próby otwartej w dniu 30 listopada 2016 roku w Sali Błękitnej Filharmonii Krakowskiej.

Dzieło artystyczne Sebastiana Szumskiego, jakim jest kolekcja arii z oper Haendla zelektryzowała mnie od pierwszego wysłuchania. Porwało mnie piękno głosu wspaniale przesyconego niepowtarzalną barwą, idealne przekazanie włoskiego tekstu, które było spójne z muzyką w budowaniu napięć, emocji a przede wszystkim zróżnicowanych afektów. Precyzja Haendlowskich koloratur jest na najwyższym poziomie. Dla mnie, jako wieloletniego wykonawcy tego typu dzieł jest to najwyższy sprawdzian umiejętności kreacji barokowej muzyki wokalne. Arie da capo skrzą się kapitalnymi pomysłami zdobniczymi, przemyślanymi zmianami linii melodycznej o charakterze improwizatorskim, znakomicie wyważonymi w konstrukcji i napięciu kadencjami. Prezentowane arie są absolutnym świadectwem znajomości Kandydata teorii afektów, stosowania odpowiednich ozdorników jakże perfekcyjnie wykonanych. Jeśli chodzi o precyzję przebiegów fraz koloraturowych, to z wielką satysfakcją stwierdzam, że są one bliskie mojemu ideałowi takiego właśnie typu selektywnego ich śpiewu. Głos z ogromną swobodą porusza się na przestrzeni całej rozpiętości interwałowej skali zaprojektowanej przez kompozytora.

Chciałbym zwrócić na kilka szczegółów związanych z kreacją niektórych arii. Pierwsza z nich *Pur ritorno a rimirarvi* z I aktu opery *Agrippina* jako jedyna jest zaprezentowana z basso continuo. Co jest w tym ciekawe, że bc tworzy tylko sam klawesyn, bez wsparcia brzmieniowego wiolonczeli barokowej, co jest na ogół przyjętą praktyką. Przy pierwszym wysłuchaniu byłem nieco zaskoczony... Dopiero przy następnym zrozumiałem intencję śpiewaka. Aby uzyskać właściwy przekaz afektu określonego w tekście prezentacja arii z samym klawesynem zyskała właściwy wymiar wypowiedzi lirycznej – jak sam Autor w swoim opisie dzieła określił ją jako „osobisty monolog”.

Sosarme należy do operowych dzieł Haendla niezwykle rzadko wykonywanych. Warto zwrócić uwagę, że polska prapremiera dzieła miała miejsce w Gdańsku w 1982 roku. Basowa partia Altomaro należy do karkołomnie trudnych. Szczególnie *Fra l'ombre gl'orrori* wymaga dwuoktawowej skali, elastyczności głosu przy pokonywaniu złożonych interwałów. Byłem ogromnie ciekaw, jak Sebastian Szumski dysponujący jednak głosem barytonowym udźwignie wymogi techniczno-interpretacyjne tej właśnie arii. Zdumienie i podziw mój był przeogromny szczególnie w momentach połączenia jednolitości natężenie dźwięku przy skokach pomiędzy f' a F – w brzmieniu rzeczywistym e' – E. Wspaniałe legato i wynikający z niego spokój przekazywały przekonująco treść tajemniczych przemyśleń Altomaro „tkającego” swoją intrygę. W arii *Sorge infausta una procella* z opery *Orlando* usłyszeliśmy prawdziwe mistrzostwo barokowej koloratury. Podobnie rzecz się ma w arii *Sol prova contenti* z opery *Atalanta*. Tu z kolei koloratury są przejrzyste prezentowane na fenomenalnym, długim oddechu – mimo możliwości muzycznych jego dobrania. Kilometrowe koloratury są śpiewane na jednym oddechu! W mojej ocenie jest to poziom światowy, godny prezentacji na najznamienitszych scenach. Bravo!

Należy koniecznie podkreślić świetną współpracę z Capellą Cracoviensis, zespołem, który uskrzydlał wszelkie intencje i zamysły interpretacyjne Doktoranta. Słychać znakomite porozumienie, wspólny oddech, budowanie napięć dynamicznych i emocji. Bez wątpienia ogromna jest w tym pomoc dyrygenta – Jana Tomasza Adamusa.

Do płyty CD, stanowiącej dzieło artystyczne w przewodzie doktorskim załączona została również praca pisemna, w zamierzeniu będąca opisem zarejestrowanego na nośniku elektronicznym arii z oper Haendla.

Praca zbudowana jest poprawnie (z pewnymi zastrzeżeniami wskazanymi w dalszej części recenzji) pod względem metodologicznym. Zawiera wstęp, w którym Autor zwraca uwagę na przyjętą przez siebie określoną konwencję dyskursu, przypominając swoimi cechami dramaturgię retoryczną. Jak sam zauważa: „Poszczególne rozdziały sklasyfikowane zostały jako na-

stępstwa określonych faz oracji i opatrzone ich nazwami. W tym celu posługuję się kwintyliannowskim podziałem klasycznego dzieła retorycznego, składającego się z pięciu części” (str. 8) Pomysł zaiste intrygujący i niespotykany... Tak więc wstęp nazwany został *Exordium* jako spełniający rolę pierwszego zadania retorycznej wypowiedzi. Idąc dalej pojawia się *Narratio*, w którym Rozdział I obrazuje kształtowanie się osobowości artystycznej i warsztatu kompozytorskiego Haendla z podziałem na periodyzację lat twórczości. Rozdział II zawiera rozważania na temat formy arii da capo oraz bardzo istotnego jej wpływu na interpretacyjne możliwości wykonawcy. W Rozdziale III Autor wskazuje retorykę i teorię afektów jako czynniki determinujące rozwój głosu w epoce baroku. Problematyka opisana w trzech pierwszych rozdziałach stanowią merytoryczne tło dla rozważań poczynionych w kolejnych rozdziałach. Główną część pracy, czyli opisu dzieła artystycznego stanowi *Probatio*, czyli Rozdział IV. Tutaj Doktorant omawia szczegółowo interpretacje wybranych arii operowych. Przedstawia w sposób absolutnie przekonujący argumenty broniące postawionej tezy tematu, czyli głosu jako fenomenu. Stanowisko piszącego jest tutaj wyraźne i pozwala na przyjęcie jego punktu widzenia. Rozdział V opatrzony nazwą *Refutatio* jest odwołaniem się Autora do wiedzy źródłowej, dotyczącej zasad wykonawstwa oraz samej techniki wokalne, które są bezcennym źródłem wiedzy zachowanym w barokowych traktatach wokalnych. *Conclusio*, czyli zakończenie stanowi podsumowanie wniosków wynikających z inspirujących, jakże cennych rozważań.

Pracę zamyka „streszczenie” w języku angielskim oraz bibliografia.

Opis dzieła artystycznego jest pasjonującą lekturą – porusza zaproponowany temat nie tylko z imponującym znanstwem, a przede wszystkim ogromną wręcz pasją.

Obowiązkiem recenzenta jest nie tylko uwypuklenie i ocena pozytywnych stron pracy, ale również wskazanie pewnych niedoskonałości, na które w tym miejscu chciałbym zwrócić uwagę. Otóż:

Trzeba wypunktować pewne niedociągnięcia natury językowej i edytorskiej.

Przekazanej do oceny pracy pisemnej, będącej opisem dzieła artystycznego, brakuje korekty językowej. W jej wyniku pojawia się nagminny brak interpunkcji. W innych z kolei przypadkach przecinki pojawiają się tam, gdzie nie powinno ich być.

Korekta językowa pozwoliłaby też uniknąć błędów w tytułach (strona tytułowa, s. 34 i s. 45), gdzie na ich końcu nie stawia się kropek.

Od strony 46 pojawia się inne formatowanie, widoczne w innej wielkości wcięć pierwszych wierszy, niż te, które występowały wcześniej.

Od strony 48 powracają wcześniejsze wielkości wcięć tekstu, ale za to pojawiają się odstępy między poszczególnymi akapitami.

Brakuje ujednolicenia nazwy epoki baroku. Raz nazwa pojawia się wielką literą, innym razem małą. (Zasada jest taka, że nazwy epok literackich, historycznych pisze się małą literą).

Warto było też zwrócić uwagę na ujednolicenie cudzysłowu. W języku polskim cudzysłów otwierający zapisuje się u dołu wiersza, a zamykający – u góry. W tym kontekście warto pamiętać, że cytowane słowa albo ujmuje się w cudzysłów, albo stosuje się kursywę. Zastosowanie obu środków jest nadużyciem.

Autor ponadto nie zwrócił uwagi na użycie właściwych znaków pisarskich w postaci dywizu i myślnika. Na przykład w sformułowaniach typu: „figury retoryczno-muzyczne” (strona 38) winien być użyty dywiz i brak spacji między słowami (podobnie jak w dwuczłonowym nazwisku Szanownej Pani Promotor na stronie tytułowej pracy). Natomiast tam, gdzie powinien znaleźć się myślnik, autor z uporem stosuje dywiz.

I jeszcze jedna uwaga. Summary, czyli streszczenie, jak sama nazwa wskazuje, winno objąć swym „zasięgiem terytorialnym” całą pracę, w zwięzłych słowach przypominając poszczególne jej komponenty. Tu natomiast Summary jest tłumaczeniem Podsumowania, które w ścisły sposób odnosi się tylko do wyszczególnionych przez Autora kategorii wykonywanych przez niego arii Haendla.

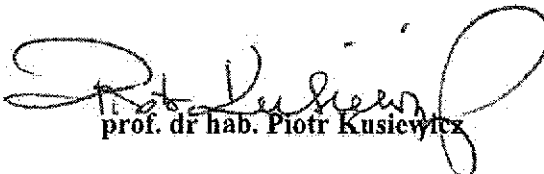
Te wymienione wyżej błędy nie mają bezpośredniego wpływu na zawarte w pracy treści i jej pozytywną ocenę.

Konkluzja

Praca doktorska mgr. Sebastiana Szumskiego posiada oryginalny, śmiało można stwierdzić rzadko spotykany w swojej istocie, twórczy i edukacyjny charakter. Wnosi ona interesujący wkład w rozwój reprezentowanej dyscypliny artystycznej. Poziom muzyczno-artystyczny Kandydata jest w pełni satysfakcjonujący. W opisie dzieła Doktorant wykazał się podziwu godną wiedzą teoretyczną i merytoryczną, która w połączeniu z różnorodnym doświadczeniem artystycznym, jakże pięknie udokumentowanym, stanowi sumę ciekawych wartości, jakimi może się poszczycić.

Pan mgr Sebastian Szumski rozwiązał założone zagadnienie artystyczne i spełnił tym samym wymagania Ustawy.

Stawiam wniosek o jej przyjęcie.

prof. dr hab. Piotr Kusiewicz